הנפש היא מוזיאון נפלא

גליה בר אור כותבת על עבודתה של פני הס יסעור בעקבות "החלל וכפילו - תצפיות" - תערוכתה במוזיאון הרצליה. היא כותבת על מפות מנטליות, על הפער בין המציאות וייצוגה, על זיכרון ופרפורמטיביות ועל האופן שבו המרחב והזמן נשזרים בעבודותיה של הס יסעור כמו רשתות או קורים.

ביקורת מאת גליה בר אור יולי 28, 2021

The mind is a beautiful museum
Curated with absent ghosts
Travelling through the imagination
And through its films of dust
And light

Meir Agassi, 1995

שירו של האמן מאיר אגסי משוטט בנופי הדמיון והרוח של מרחבי הנפש כמוזיאון נפלא בר חלוף. הדעת והנפש הומשלו בתחילת ימי המוזיאונים לחדרי תצוגה גדושים בממצאי יבשות עלומות, אוספי טבע ויצירת האדם, המכנסים ידע ומחשבה אודות מערכות יחסים בין טבע, מדע ותרבות. הוטמעו בהם אז מחקרי טכניקות עתיקות של זיכרון (מנמוטכניקה) ומקורות השראה עשירים שהיו עדיין פוריים בתקופה זו של טרם עידן הנאורות. אלה שמשו מצע עשיר לדיאלוג בין הנגלה, הסמוי והנסתר - שיח של חוץ ופנים. בחדרי התצוגה הוצבו אז ייצוגים מעגליים של עולמות "הטבעי" ו"המלאכותי" (נטוראליה וארטיפישיליה), לעורר עוד ועוד אפשרויות ואופני בניה של מערכות הנקשרות בכוח הדומה והסמוך, האסוציאציה, האינטואיציה והדמיון הפואטי, כתנועת הנפש והתודעה.

המרחב החי של הקונסטקאמר (Kunstkammer) רימז לזמן עתיד של הטמעה הדדית בין מחקר, מדע ואמנות כחזונה האוטופי של חברה. כך למשל בהגותו של הפילוסוף והמשפטן פרנסיס בייקון, שתיאר בלב האוטופיה שלו, "אטלנטיס החדשה", מבנה מרכזי של קונסטקאמר דמיוני עצום, שבו נעים "אוטומטים", פסלים בעלי כוח תנועה המרחיבים את ידע הסיבות והתנועות הסודיות של הדברים. גם בחדרים של פני הס יסעור נדמה שהתנועה לא קופאת לרגע. כמו בקונסטקאמר או בקמרה אובסקורה, משתקפים עולמות זה בזה, מעבדות מחקר ומחוזות דמיון של הנפש והאמנות.

התערוכה של הס יסעור שהוצגה לאחרונה במוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית (אוצרת איה לוריא), חושפת לקהל המקומי פרק מתוך עבודה נרחבת שהציגה בקונסטהאלה של רקלינגהאוזן שבגרמניה ולה נלווה ספר מקיף (2019).1 במבנה הבטון המסיבי של המוזיאון, ששימש במקורו כבונקר במלחמת העולם השנייה, הס יסעור חילקה את החללים לחללי משנה ותת חללים פנימיים באמצעות מחיצות עשויות עץ לבוד או קרטון. השימוש בחומר היומיומי, הזול, המתנייד והמתכלה הקנה נוכחות זמנית ופגיעה לחללים הספונים במבנה הבטון המזוין, כמו גולגולת המגינה על רשת פגיעה של רקמות פנימיות.

הסתיימה ביותר המאוחרת והעבודה ,2017-ב נוצרו בתערוכה הראשונות העבודות .כולו המכלול כותרת היתה Temp-EST סמוך לזמן פתיחת התערוכה. שנה לאחר תום התערוכה בגרמניה הוזמנה האמנית להציג את אחד הפרקים: "החלל וכפילו - תצפיות" בנוסח שונה מעט בתערוכה במוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית (2020-2021).

החלל וכפילו - תצפיות, מוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית 2020-21 jpg.2

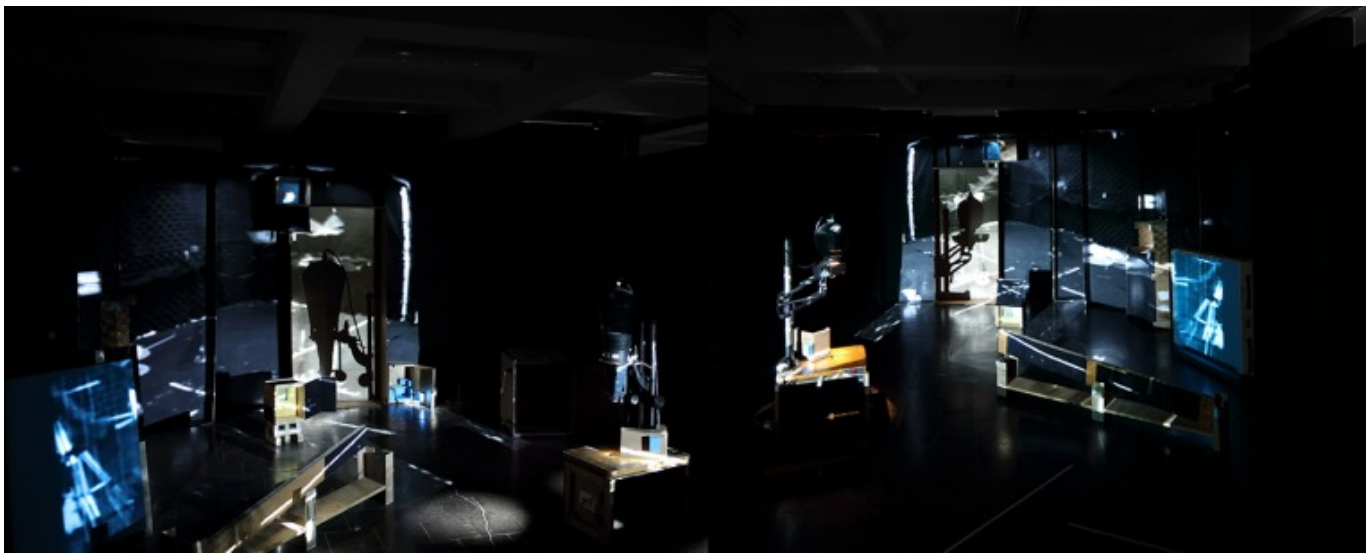

[1]
פני הס יסעור, החלל וכפילו - תצפיות, מראה חלקי, 2020-2021, מוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית
הקרנת וידיאו, מכשירי הגדלת צילום, קופסאות קרטון, עץ, 5 חללים, מידות משתנות
באדיבות האמנית

[החלל וכפילו - תצפיות, מיצב מולטימדיה, מוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית 2020-2021 2.jpg](#) **[2]**

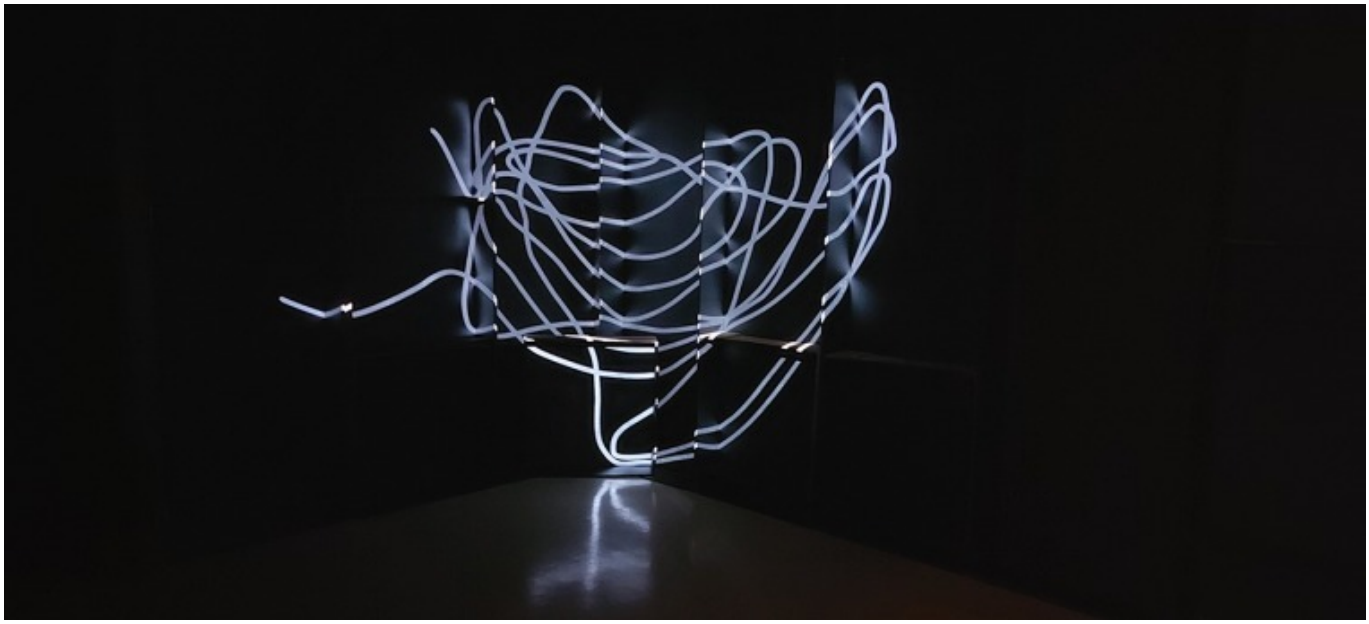

[3]
פני הס יסעור, אותות מיטלטלים, 2020-2021, מוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית
הקרנת וידיאו, מכשירי הגדלת צילום, קופסאות קרטון, עץ, 5 חללים, מידות משתנות
באדיבות האמנית

מיצב ,תצפיות - וכפילו החלל(3- Space and its Double -Observations (details
מולטימדיה, מוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית 2020-2021_jpg.resiz2 **[4]**

[5]
פני הס יסעור, החלל וכפילו - תצפיות, פרט מתוך המיצב, 2020-2021, מוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית
הקרנת וידיאו, מכשירי הגדלת צילום, קופסאות קרטון, עץ, 5 חללים, מידות משתנות
צילום: אליסטר אוברברוק. באדיבות האמנית

החלקים השונים הנכללים בעבודתה נוצרו בהשראת מפגשים עם חוקרות.ים במכון למדעי החיים באוניברסיטה העברית, בין השנים 2015-2017, במסגרת הפרויקט*אקדמיה ואמנות - אמן אורח* [6], ובהמשך, במחלקה לנוירוביולוגיה במכון ויצמן למדע. הס יסעור הטמיעה בעבודתה תובנות מחקר שאליו נחשפה במעבדות, הנקשר לנושא שבו עסקה מתחילת דרכה, מפות מנטליות ותדמית סביבתית.

המושג הפותח מאמר זה, הקונסטקאמר כדעת ותודעה ונפש, נקשר למכלול עבודתה ולמעבדה שבה פעלה כאמנית אורחת. בדומה לתפיסה העתיקה של הקונסטקאמר, אמנות ומדע נסרגים בה במחשבת היצירה ליחסי אדם, טבע וסביבה מתוך קשב חדש למורכבות האיזון השביר.

מאיר אגסי, שהתייחס לעבודות הפיסול המוקדמות של הס יסעור, ציין את הנתיבים הפנימיים אל התודעה ומעבר לה והזכיר את היבטי המיפוי: "בפסלי המפות המנטליות של פני יסעור אצורה אינפורמציה מנוגדת לחלוטין לזאת של המפה הכרטוגרפית. המפה הכרטוגרפית היא שימושית ואמורה לקחת אותנו לאיזשהו מקום. המפה של יסעור עלולה לקחת אותנו אל הלבירינט הפנימי שלנו, מקום שהוא לא-מקום, ולא מסומן בשום מקום."2

מפה מנטלית

כאשר החלה לעסוק במפות מנטליות כסטודנטית לגיאוגרפיה תרבותית (אוניברסיטת חיפה), היה זה שדה צעיר, בין-תחומי ומחדש. הוא הציע אופן חקר ביקורתי שהיה לא רק פורה אלא גם אתי ומטלטל בהקשר של שדה הגיאוגרפיה שהיה זה זמן מקובע בתפיסות עבר. הס יסעור הטמיעה את מחקריה לעבודת האמנות בניסיון ליצור תצורות מורכבות יותר החוקרות -תפיסות של חלל ומרחב באמנות. עבודתה הרב-תחומית שילבה שדות ידע כגון, מדע, גיאולוגיה, ארכיטקטורה, פסיכו אנליטיקה ועוד. היא עשתה שימוש בסוגי מדיה וחומרים ממקורות שונים ובין השאר עסקה בחומרים שפותחו בתחום התעשייה הצבאית ואף יצרה חומרים נוספים שצריך היה להמציא אותם לצרכיה.

במושג "מפה מנטלית", הכוונה לתדמית או לתמונה המרחבית הסובייקטיבית ביחס לעולם הפיזי החיצוני, הנבנית ממערכת סמלים, ייצוגים, משמעויות, שנושאים יחידים וקבוצות. תמונה סובייקטיבית זאת מושפעת ומתעצבת מנטיות, מחוויות, זיכרונות, הרגלי חשיבה, דפוסי חיים, מאידיאולוגיה ומפוליטיקה. מפה מנטלית הינה מטיבה דינמית, אקטואלית ומשתנה בזמן. שלא כמו המפה הקרטוגרפית, המייצרת הומוגניזציה של סיפורים מרחביים מגוונים ומוחקת עקבות של ניסיון אנושי, המפה המנטלית חותרת תחת מה שמתיימר להיות "מופע אובייקטיבי", ומאפשרת גישות גמישות לפעולה.

עבודתה של הס יסעור מסרבת לכל מערכת טוטלית, תמיד מודעת לפער שבין מציאות וייצוגה. מהמרחבים הנופיים שהיא מציגה עולה היסוד האנטגוניסטי השובר רצף, חושף את קווי התפר של גבולות, פותח פערים, כדרך להרחיב את השוליים, לערער על מה שנחשב "חשוב", להנכיח את הנעדר. עבודותיה כוללות חללים משתכפלים כמו דימוי מראה ורבות מהכותרות הפואטיות לעבודותיה לאורך השנים מרמזות למקום זה - הכפיל הסמוי של החלל נרמז בכותרת כגון: החלל וכפילו - תצפיות, UnseenScene (no Letter. 9, No Letter. 10) או Doubled than Less Never is Space

בעבודות הטקסט של הס יסעור, חלק מהמלים חומק מאפשרות הזיהוי והקריאה והאותיות מרחפות כמו בריק, או, כסצנה נרמזת אך לא נוכחת. היסוד האנטגוניסטי נוכח תמיד, גם במערך הנדמה כשלם – הוא מגיח דרך הבלתי נשלט או האובסיבי, למשל, באמצעות חזרה טורדנית על מלים הנשמעות כמו הד חוזר ונשנה (ראו למשל את התערוכה "אקולליה", 2000, עליה ארחיב בהמשך).

Space is never less than doubled- Daddy dear come to the Luna-Park 1999.jpg **[7]**

[8]
פני הס יסעור, Tonguetied; Fricative, 1999, מתוך doubled than less never is Space – אבא'לה בוא ללונה-פארק, המשכן לאמנות עין חרוד
דיקט, צילום מודפס, יציקות גומי, לחם, טיימר, נורות, סאונד, מידות משתנות
באדיבות האמנית

מפות מנטליות אולמות ייצור

כבר בתחילת שנות ה-90, הס יסעור התמקדה, חקרה ובחנה מערכות המשליטות הגיון של מרחב טוטלי ונוקשה המעקר וחוסם את יסוד הזמני, כמעט בלא מרחב לנשימה. היא עסקה באורח מובחן באופן שבו המבצר או הבונקר מתמצת את האמביוולנטיות של הסתגרות הגנתית העשויה להפוך למלכודת. הארכיטיפ של הבונקר נקשר בעבודתה אז לסיטואציה מקומית ועולמית, שבה יחיד או קולקטיב מגיב לתחושת איום פסיכולוגית, באמצעות תוקפנות כלפי חוץ והסתגרות חוסמת כלפי פנים.

תערוכה מכוננת במובן זה היא "מפות מנטליות – אולמות ייצור" שהוצגה במשכן לאמנות עין חרוד (1993). אם במוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית או במבנה הבונקר של המוזיאון ברקלינגהאוזן, הס יסעור יצרה מערכת פגיעה של חדרים מחומרים ארעיים, עץ לבוד וקרטון, הרי בעין חרוד, במבנה שקירותיו דקים ותקרת החלונות שלו מאירה באור טבעי את החלל, היא יצרה מערך נוקשה, כמעט טוטליטרי. הס יסעור בנתה מעין אולם ייצור הנע בין הקונקרטי למדומיין, חסמה את האור הטבעי באולם והאירה אותו באורן הקר של שתי שורות מנורות פלורסנט ארוכות שהשתלשלו מהתקרה, תלויות נמוך מעל מבני עץ מאסיביים גדולי ממדים, ספק שולחנות עבודה ספק מבני מקלט. על השולחנות העצומים הציבה מפות שכללו תוכנית רצפה ארכיטקטונית של בונקר גרמני תת-קרקעי לתעשיית נשק מתקופת מלחמת העולם השנייה, מוטבעות בתוך

משטחים של גומי-סיליקון. חומר זה, שגונו ירוק כהה, ניחן בתכונות של עמידות קיצונית נגד אש, מים או לחץ. העבודה בחומר זה, שלא היה מוכר אלא בתעשייה הצבאית, נעשתה בשיתוף פעולה עם מפעל "ציקלון" למבנאות מטוסים.
באמצעות פערים והסטות בקנה מידה היא יצרה שיבוש והפרה בין ההתנסות של הגוף ובין הגיון המרחב תוך שהיא מתדיינת עם שאלת האופן שבו דפוס מרחבי נושא בתוכו מידע ותוכן חברתי. היא עסקה בכך באמצעות מערכות היחסים הפיסוליות, מרחביות, זמניות בין הדוקומנטים, המפות והתוכניות. שרטוטים היסטוריים אלה, שהוטמעו לחומר אחר, כמו הקרינו בעצם המערך הקווי שלהם את ההגיון הפנימי של יחסי מרחב וזמן בעת היווצרותם ואת הציות לרעיון ההתפשטות.

מפות מנטליות - אולמות ייצור מראה כללי.jpg **[9]**

[10]
פני הס יסעור, מפות מנטליות - אולמות ייצור (documents II.w.w), מראה כללי, 1993 המשכן לאמנות עין חרוד
עץ, ברזל, סיליקון, יריעות גומי אדום, PVC, תאורת פלורסנט, 22x11x 4.10 מ'
צילום: עודד לבל. באדיבות האמנית

2. Mental Maps -Production Halls, Mishkan Museum of Art, Ein Harod 1993 .jpg **[11]**

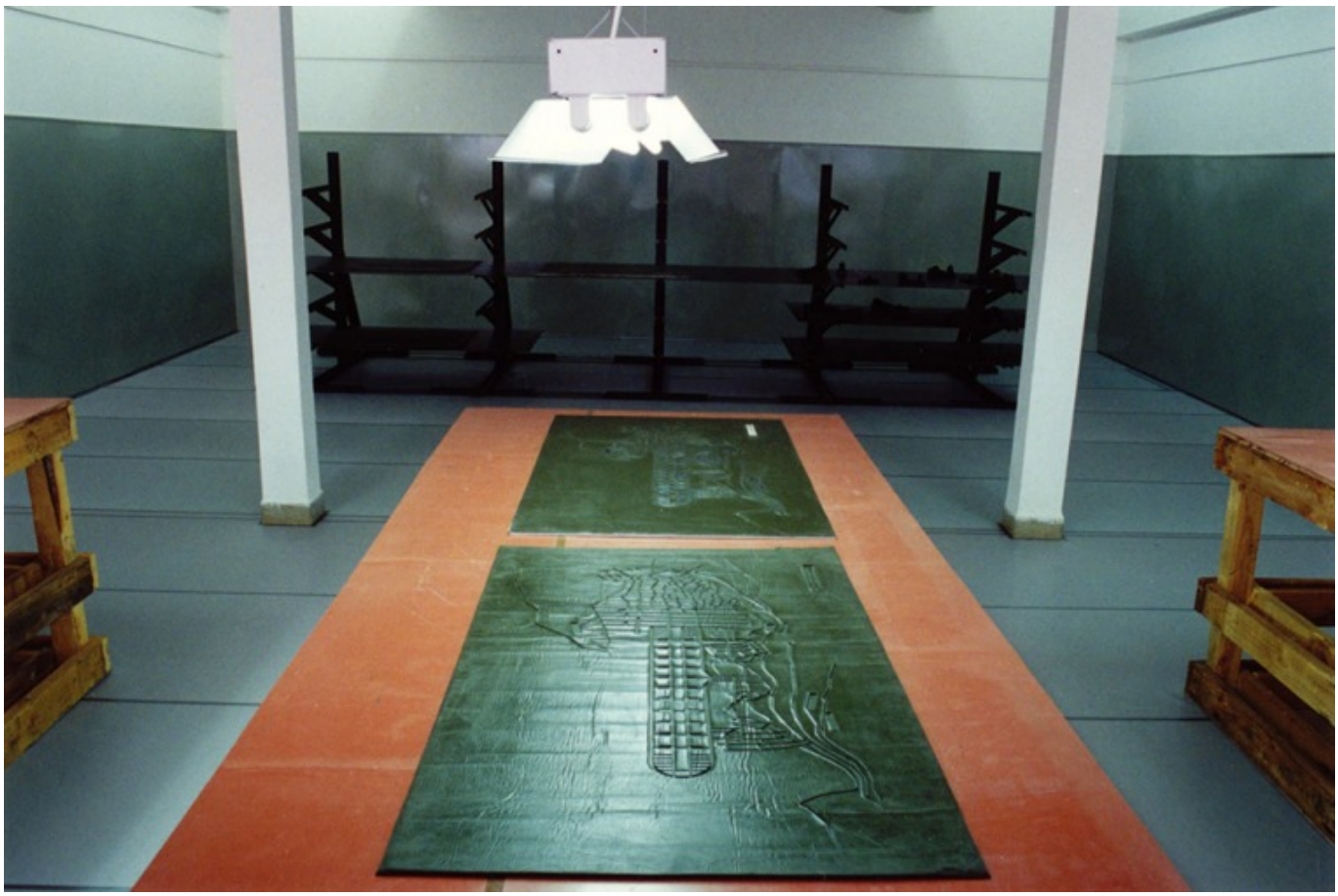

[12]
פני הס יסעור, תצורת ארסנל קאלה-גרוסאויטרסדורף מפעל נשק תת-קרקעי, גרמניה 1944, מתוך מפות מנטליות - אולמות ייצור, 1993, המשכן לאמנות עין חרוד
עץ, ברזל, סיליקון, יריעות גומי אדום, PVC, תאורת פלורסנט, 22x 11 x 4.10 מ'
צילום: עודד לבל. באדיבות האמנית

מפות מנטליות - זכרון בלתי רצוני, דוקומנטה 10 1997 jpg.2 **[13]**

[14]
פני הס יסעור, מפות מנטיות - זיכרון לא רצוני, 1997, דוקומנטה X מוזיאון הפרידריציאנום, קאסל
תאורת פלורסנט, גומי, גומי סיליקוני, צבע קיר, 300X240X1 ס"מ
אוסף הדוקומנטה במוזיאון ה-Galerie Neue, קאסל. באדיבות האמנית

ז'אן פרנסואה שבריה (Chevrier) זיהה את דו-המשמעות של סוג המבנה המורכב שהציבה הס יסעור: "המערך כולו מגדיר חלל מורכב, נוקשה אבל לא מהוקצע, המתפלג לכמה רבדים החדורים כולם בריק."[3]

הרעיונות הוטמעו לשפת פיסול המנסה לנסח את המימד הפיקטיבי, הגבולי, המצוי בנתק בין ממדי הגובה לפרישה, להתפשטות. היא יצרה חוסר איזון טורד בין חזות מסיבית לבין ריק חללי המערער על מצבים טוטליטריים ונוקשות מערכתית באמצעות פערים והסטות בחלל תוך שהיא מרוקנת את מושג המונומנט מתוכנו בעודה משתמשת במחוותיו.

מרחביות, פיקטיביות, פרפורמטיביות

בניגוד למושג המרחב במובנו האובייקטיבי-מתמטי, שאינו תלוי בגורם אנושי, ה"מרחביות" מתקיימת בעצם הנוכחות של סובייקט. המרחביות היא מושגית ופנומנולוגית כאחד, משום שהיא חלק בלתי נפרד מקיום אנושי, תפיסה סובייקטיבית של מורכבות המצבים והאובייקטים במרחב ביחסם ההדדי לגוף ולנפש.

באמצעות חקר המרחביות מעוררת הס יסעור ממד השתתפותי של הקהל במיצביה, מעירה את ה"סנסוריום של הקהל". שהרי הממד המרחבי קשור בחוויה גופנית לא מילולית ובדגש על קשב לחומריות וזמניות, מרחב ומקום. באשר אחת התכונות החשובות של המרחביות היא הזמניות והשינוי שהיא נושאת עמה, מכאן, המודעות לשבירות הזיכרון. הס יסעור יוצרת בהשראת רשתות הסוואה, רשתות מורכבות של טקסטים ועקבות נופים, התלויות בחלל. ההצבות שלה כוללות לעתים שיבוש של המוכר, סוג של הטעיה או מלכודת, אך עבודתה נקשרת באורח עמוק לדחף להתחקות אחר דרכים אחרות לעורר היזכרות.

התערוכה "אקולליה" Echolalia שיצרה הס יסעור בקאסל עם זכייתה בפרס הדוקומנטה ע"ש ארנולד בודה (בעקבות השתתפותה בדוקומנטה X בשנת 1997), חשובה להבנת הממד הפרפורמטיבי הנוכח בכל עבודותיה ולו משמעות אקטואלית גם בתערוכתה במוזיאון רקלינגהאוזן. למעשה, התערוכה כולה נבנתה כמסלול של טקסט שירי, נרטיב של חלום -בלהות המוטען בזיכרון לא רצוני ובאיכויות ביוגרפיות והיסטוריות. יצירה מוזיקלית רב ערוצית נכתבה במיוחד לעבודה זו על ידי המלחין חיים פרמונט ונשמעה ממקומות שונים בחלל ממגברים זעירים ששובצו במסלולי הטקסט והתנועה. בסביבת זירה "ארנה רכה", מבנה רך עשוי מיציקת גומי שנראה כמו בימה עגולה או פה פעור עצום, בקע קולה של זמרת ששרה כמו שחה לעצמה בעצב, כסוג של היזכרות, את מילות הטקסט וקולה המתעצם מנסה להתגבר על קולות ההמון ורעם צחוקו הפרוע. מופע המלים היה משובש וקשה לקריאה, האותיות המוארות בנורות להט נפרשו במסלולים ספיראלים התלויים מהתקרה, מתפתלים כרכבת הרים: "היה לי חלום בלילה, האנשים התקהלו במרחב הציבורי, הצביעו עלי וצחקו. ואני

התמלאתי בושה ופחד".

אספלוס - מפה חתומה, דוקומנטה 10 1997_1jpg.resize **[15]**

[16]
פני הס יסעור, אספאלוס - מפה חתומה, 1997, מתוך מפות מנטליות – זיכרון לא רצוני, דוקומנטה X מוזיאון הפרידריציאנום, קאסל
הטבעת מטריצת ברזל בגומי סיליקון באמצעות ואקום, 70X180X130 ס"מ
צילום: עודד לבל. באדיבות האמנית

רק לאחר התערוכה התברר סיפורה של משפחתה, שמקורה בחבל הסן (Hessen), שם המקום שנחרת בה (שם משפחתה, הס), והתמה המנחה ל-Echolalia התבררה כזיכרון בלתי רצוני מתקופת השואה שלא סופר. באורח בלתי צפוי, נחשפו העובדות לאחר תום התערוכה והיא חקרה אפשרויות פרפורמטיביות להנכיח את האופן המורכב והמרובד של ציפת משקעים רדומים בזיכרון לא רצוני.

אקולליה.jpg **[17]**

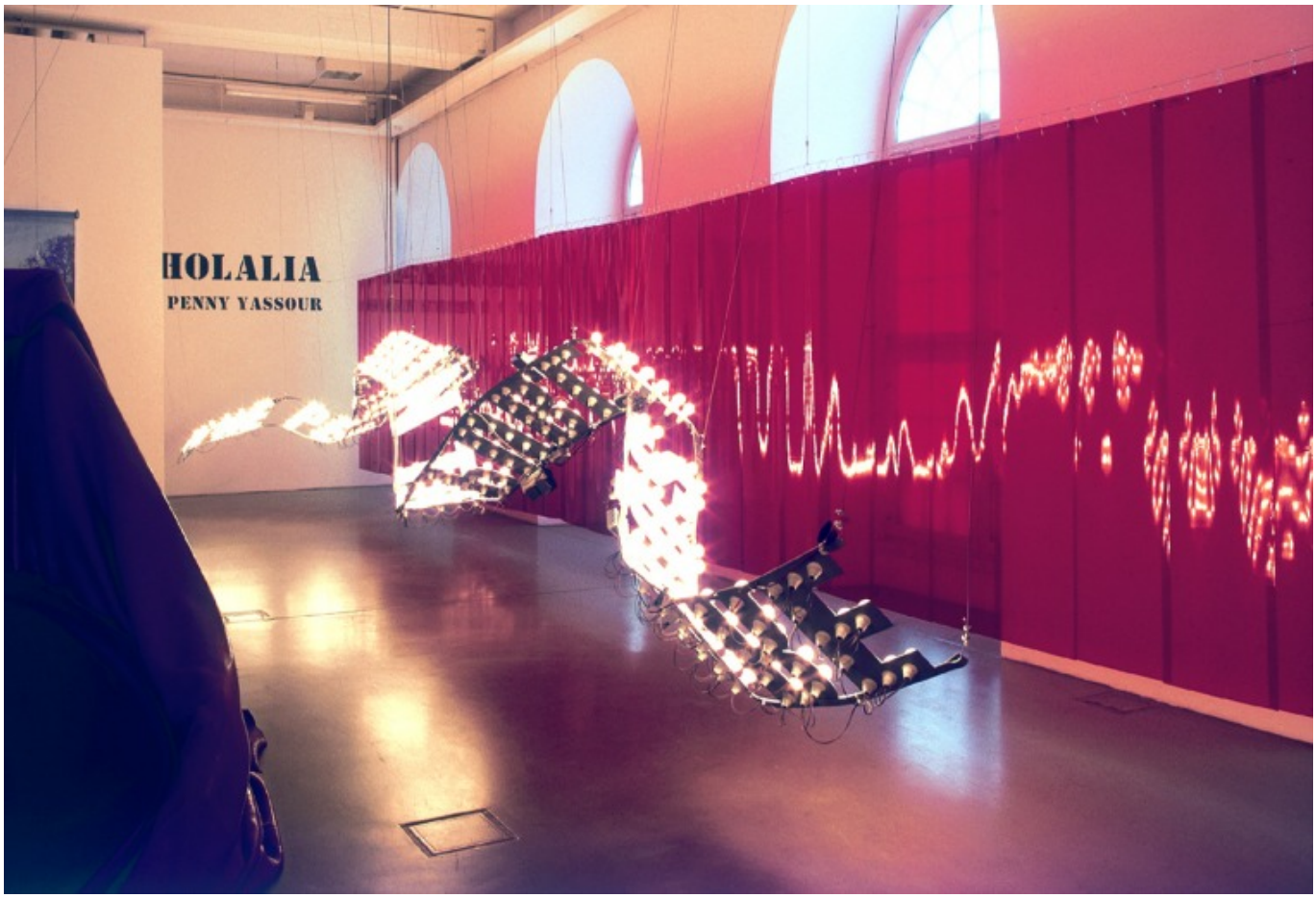

[18]
פני הס יסעור, 2000-2001, רכבת הרים: The people swarm on the public space, מתוך: אקולליה, מוזיאון הפרידריציאנום, קאסל
מסלול טקסט באותיות מתכת, 15 ואט נורות אור, רמקולים, אמפליפייר, נגנים, כבלי מתכת, 50X1600 ס"מ
צילום: דיטר שוורדטל. באדיבות האמנית

אקולליה, מוזיאון הפרידריציאנום, קאסל, גרמניה 2000 _resize_resize.jpg **[19]**

[20]
פני הס יסעור, מראה כללי; ארנה רכה, 2000-2001, מתוך: אקולליה, מוזיאון הפרידריציאנום, קאסל
קופסת עץ, יציקת גומי, פוליאוריטן, מוטות מתכת, מידות משתנות
צילום: דיטר שוורדטל. באדיבות האמנית

לא זו בלבד שההצבות שלה ניחנות בכוח פרפורמטיבי אלא שלא אחת עולים בהן דימויים של מבנים פרפורמטיביים ניידים כמו יריד, או תיאטרון נייד או מבני מחסה ארעיים של חסרי בית ובהם דימויים גרוטסקיים. מפתיעה למשל הזיקה שנוצרה בין עבודתה*Tonguetied*הנקשרת להומלסים, למוצג של אוטומט שהשתייך לאוסף של קונטסקאמר. דמויות גרפיטי צוירו על הארגזים שלחו לשונות גומי ארוכות בעוד עיניהן מהבהבות ומנגנון חשמלי משמיע נקישות במקצב מונוטוני, קולות חוזרים של תקתוק ופעימה. האוטומט הגרוטסקי מהקונסטקאמר של מנפרדו סטלה, כמו הדמות בעבודתה של הס יסעור, מאפיין ממד הטרוגני שלא במקרה נכלל בקונסטקאמר – הוא שולח לשון ארוכה, מניע את עיניו וראשו ומפיק צווחות קצובות.

פני הס יסעור עסקה גם בתיאטרון הזיכרון הנקשר כידוע לעולמות הקונסטקאמר, ועשוי להתפרש כמפת זיכרון פרפורמטיבית. הוא מהדהד באחד מפרקי התערוכה הנוכחית.

תיאטרון זיכרון

כל תערוכה של פני הס יסעור היא אירוע ועולם לעצמו, שנקשר לעורקים עמוקים בעבודתה ופותח אופק חדש של אופני מבע ותנועת משמעות. הזהות של הס יסעור כאמנית אינה מדיומלית, תמטית או סגנונית, מעולם לא הציגה מבחר עבודות בהצגה כרונולוגית וכל תערוכותיה הן תערוכות הצבה. התערוכה בקונסטהאלה רקלינגהאוזן נבנתה כמעין מבוך של מערכי אסמבלאז' אודיו-ויזואלי חדש. תיאורה של האמנית את אחת ההצבות המוצגת גם במוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית, מאיר את הדגשים המשמעותיים לה ולעבודתה - ההצבה נוצרה בהשראת מעבדת העטלפים במחלקה למדעי המוח במכון ויצמן למדע:

> "'החלל וכפילו – תצפיות', מספר חללים, שכל אחד מהם הוא מערך מרחבי-חושי, שניים מהם משתקפים כבמראה, הם דומים אך שונים. המסלולים הדימיוניים, קווי המעוף, בונים מקצב של תנועה, נשימה וקול, כפיגורות תיאטרליות. תנועת המעוף הסלילית מוקרנת במחזוריות אל החלל, עוברת דרך אובייקטים ופני שטח בעומקים משתנים, נתקלת בדפנות התיבות החותכות את החלל, חושפת ומבטלת את רצף התנועות ומצביעה על האופן בו

נבנה הזיכרון המרחבי הסובייקטיבי, חלקי ובלתי שלם, כ'תיאטרון של זיכרון'".

בתיאור הפואטי של האמנית את חדרי ההצבה, נדמה שאזכור "תיאטרון הזיכרון" אינו מקרי. תיאטרון זה מהמאה ה-16, אף ששרד ממנו רק טקסט פרגמנטרי, ממשיך לעורר את הדמיון בשאיפה ליצור תיאטרון זיכרון אולטימטיבי. הוא נתפס כניסיון חלוצי מרתק להציג את רשת הזיכרון באמצעות קישורים בין המרחבי והפרפורמטיבי: לחלל מבנה מדורג (כעין אמפיתיאטרון) ולדירוג משמעות היררכית וקטגורית. קבוצת דמויות מיתולוגיות הניצבות על המדרגות, מפעילה מחדש רשת מורכבת של זיקות ויחסים הפנימיים.

נדמה שיש אכן משמעות עקרונית לאזכור של הס יסעור את "תיאטרון הזיכרון" משום שהייחוד בשפה שפיתחה לאורך השנים הוא בעבודת ההצבה המעמיקה והמקורית בשני ממדים המשמעותיים בו: הממד המרחבי והממד הפרפורמטיבי. באמצעותם היא מתחקה אחר דפוסים מרחביים המקרינים מבנה של מערכות יחסים, זיכרון ושכחה, והנכחתם בזמן עכשיו. המרחבי והפרפורמטיבי טווים בתערוכותיה בכל פעם בדרך אחרת את רשת ההקשרים המרובדת ואת המבע.

בתערוכה Est-Temp ברקלינגהאוזן, שכוללת סאונד והקרנות, יצרה ארבע הצבות מרחביות שכל אחת מהן נעה בין מעבדת מחקר, חדר אוספים או בימת תיאטרון. נשזרו בהן פיסות זיכרון חומרי ופיקטוריאלי והדהוד של זמן אקטואלי כמו גם פרספקטיבות שנקשרות לדיסציפלינות שבהן פעלה ועבודתה העצמאית כאמנית חוקרת.

a.ban_.do_.ment - Tmp-Est רקלינגהאוזן מוזיאון 2019 _resize_resize2.jpg
[21]

[22]
פני הס יסעור, ment*don*ban*a, פרט מתוך המיצב, 2019, מתוך EST-TEMP, קונסטהלה רקלינגהאוזן, בשיתוף פסטיבל התיאטרון של חבל הרוהר
הקרנת וידיאו, רהיטים, משקלים מדעיים, מטוטלות, דיקט, 11x6x3
צילום: אליסטר אוברברוק. באדיבות האמנית

בתיאור של האמנית נזכר "תיאטרון הזיכרון" גם בהקשר רפלקסיבי, המהדהד בעומק פעולתה כאמנית. אמנות רפלקסיבית עוסקת בשאלת עצם עשיית אמנות, מתחקה אחר מקומה של האמנות כשפה ואחר דרכי פעולתה כטרנספורמציה. הממד הרפלקסיבי מובלע כמעט בכל הדימויים וההקשרים שבהם היא עוסקת: מפה מנטלית או מוזיאון שהוא דעת, וגם מעבדה לחקר עטלפים בטרנספורמציה לשפה אודיו-ויזואלית אוטונומית חדשה.

כפי שנזכר, ההקשר של מפה מנטלית הוא יסוד מכונן בעבודתה. הייחוד במהלך חייה ועבודתה כאמנית הוא שנחשפה לעומק ובזמן אמיתי כתלמידת מחקר לשיח עשיר של תחום הגיאוגרפיה התרבותית וזאת בעת שיצרה כאמנית פעילה. אכן, גם האמנות העכשווית הפנימה אז במקביל לגיאוגרפיה את המפנה המרחבי ובהמשך את המפנה הפרפורמטיבי (ויטו אקונצי, רוברט מוריס). אך למרות שבשתי הדיסציפלינות ההגות המפרה בתקופת המפנה היתה פנומנליזם (מרלו פונטי בעיקר), לכל אחת מהן התבחן שיח נפרד: הס יסעור פעלה בשתיהן. עניין זה חשוב לדיון כאן משום שחקר התפיסה התרבותית בגיאוגרפיה עוסק זה כחמישים שנה בשאלות של מערכות יחסים מרחביות והתמצאות, וגם תפקידו של הסאונד וחוש השמיעה בזיכרון המרחבי.4

המפגש של הס יסעור עם החוקרים במכון ויצמן נוגע אם כן, דרך הפריזמה של עבודתה, בצומת מרתקת בין שלוש דיסציפלינות מקבילות: מדע, אמנות עכשווית וגיאוגרפיה תרבותית. בהקשר הספציפי של פעולתה, הוא נקשר במחקרה המוקדם בנושא המפה המנטלית ובעבודתה ארוכת השנים בתחום התפישה המרחבית. המחקרים במעבדת העטלפים מתמקדים בין השאר באופן שבו מידע חושי ביונקים מתורגם לתפישה מרחבית, ניווט, זיכרון מרחבי וזיכרון חברתי. מחקריהם סיפקו ראיות (בסיס עצבי) ל"מפה קוגניטיבית" בקנה מידה של 100 קמ"ר בעטלפים ולקוגניציה חברתית-מרחבית.

מעבדות המחקר זימנו להס יסעור פרספקטיבות נוספות להתחקות אחר תפיסת המרחב שאותה קשרה בתערוכותיה

ברקלינגהאוזן ובמוזיאון הרצליה, בדגש מיוחד על תפיסת הזמן. יש לחוות בגוף את ההצבה המרחבית, את המקצב של כל אחד מארבעת המיצבים, התנועה, הסאונד, ההקרנה של סרטי הוידיאו הנפרמים ומשתקפים דרך פריטי התצוגה ובחלל. לזמן, במיצבים אלה, משך ארוך (duration Long) והוא מוטמע ביחסו למרחב, בכל הצבה בדרך אחרת. הטבעי והמלאכותי, המרחב והזמן, נשזרים בעבודות כולן כמו רשתות או קורים בתהליך איטי של כיסוי, חשיפה פרגמנטרית ומחיקה. בנופים ספק נטושים מזדקרים מגדלי שמירה, כמו דמויות תיאטרליות או רוחות רפאים הנעות בנוף, או כמו תרנים של ספינות שאבדה להן הדרך, ובנוף לכאורה פסטורלי מוחשת אלימות וחרדה.

מהלכי העומק של מכלול עבודתה שתוארו במאמר זה, כמו משוקעים במיצב Landscapes Eroded במבע חדש ועוצמתי המוטען בזמן עכשיו. מוצג בו חיזיון נופי אודיו-ויזואלי, מרחבי ופרפורמטיבי. הנה צועדות דמויות ספורות בשחור כמו על בימת תיאטרון מדורגת, לא אופקית כמו בתיאטרון זיכרון נצח, אלא זו הנטויה, תיאטרון של זמן חרום. בבטחה של שגרה, הדמויות מתנהלות על מדרון תלול ודק כמו שכבת קרח שבירה, לא מודעות לתהום ולמציאות מקבילה שמתחת, המהדהדת בסרט. המשטח הנפרש הופך לקרום חלבי שכמו מכסה את רשתית העין. במישור הקדמי, קרוב וחושני, אדמת חול שיובאה ממקום אחר נשפכת מלוע כלים כבדים.

[23] 2. Eroded Lanscapes 2019 Recklinghausen Museum_resize.jpg

[24]
פני הס יסעור, 2019, Landscapes Eroded, מתוך EST-TEMP, קונסטהלה רקלינגהאוזן, בשיתוף פסטיבל התיאטרון של חבל הרוהר
וידיאו, 4 מסכים, מידות משתנות, מוזיקה: ג'ונתן ברגר, צילום וידיאו: נריה שוחט, עריכה: פני הס יסעור, נריה שוחט, ארז מילר
באדיבות האמנית

הסאונד שיצר המלחין ג'ונתן ברגר עבור העבודה מטעין את הסרט בדחיפות. סאונד של חריתת יד רושמת נמרצות על נייר, כמו מודעת לזמן האוזל. הד רציף ועמום של סערה מתקרבת בטרנספורמציה לסערה פנימית מגביר את עוצמת לחיצת היד על הנייר ואת המקצב של הרישום, כמו נשימה חטופה המועצמת בדופק מהיר. ארבעה מסכים מציגים רצפים שונים, כמו שכבות של אותה המפה המנטלית הפושטת ולובשת צורה בחלל.

- 1. Penny Hes Yassour, Temp-Est, Kunsthalle Recklinghausen, Edition Cantz 2019
- 2. מאיר אגסי (1992). "פיסול כמפה מנטלית", *סטודיו*, 30, 44 - 45.
- 3. ז'אן-פרנסואה שבריה, "מונומנטים של דיסטופיה", בתוך *פני יסעור; מפות מנטאליות -אולמות ייצור, אוצרת גליה בר אור*, משכן לאמנות עין חרוד, 1994, עמ' 67.
- 4. Douglas Pocock, Sound and the Geographer, *Geography*, vol. 74. No. 3 (June 1989). pp. 193-200

Source URL: http://tohumagazine.server288.com/he/article/%D7%94%D7%A0%D7%A4%D7%A9-%D7%94%D7%99%D7%90-%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%90%D7%95%D7%9F-%D7%A0%D7%A4%D7%9C%D7%90

Links

[1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%94%D7%97%D7%9C%D7%9C%20%D7%95%D7%9B%D7%A4%D7%99%D7%9C%D7%95%20-%20%D7%AA%D7%A6%D7%A4%D7%99%D7%95%D7%AA%2C%20%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%90%D7%95%D7%9F%20%D7%94%D7%A8%D7%A6%D7%9C%D7%99%D7%94%20%D7%9C%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%95%D7%AA%20%D7%A2%D7%9B%D7%A9%D7%95%D7%95%D7%99%D7%AA%202020-21%202.jpg
[2] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%94%D7%97%D7%9C%D7%9C-%D7%95%D7%9B%D7%A4%D7%99%D7%9C%D7%95-%D7%AA%D7%A6%D7%A4%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%9E%D7%99%D7%A6%D7%91-%D7%9E%D7%95%D7%9C%D7%98%D7%99%D7%9E%D7%93%D7%99%D7%94-%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%90%D7%95%D7%9F-%D7%94%D7%A8%D7%A6%D7%9C%D7%99%D7%94-%D7%9C%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%A2%D7%9B%D7%A9%D7%95%D7%95%D7%99%D7%AA-2020-2021-2jpg
[3] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%94%D7%97%D7%9C%D7%9C%20%D7%95%D7%9B%D7%A4%D7%99%D7%9C%D7%95%20-%20%D7%AA%D7%A6%D7%A4%D7%99%D7%95%D7%AA%2C%20%D7%9E%D7%99%D7%A6%D7%91%20%D7%9E%D7%95%D7%9C%D7%98%D7%99%D7%9E%D7%93%D7%99%D7%94%2C%20%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%90%D7%95%D7%9F%20%D7%94%D7%A8%D7%A6%D7%9C%D7%99%D7%94%20%D7%9C%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%95%D7%AA%20%D7%A2%D7%9B%D7%A9%D7%95%D7%95%D7%99%D7%AA%202020-2021%202.jpg
[4] http://tohumagazine.server288.com/he/file/space-and-its-double-observations-details-3%D7%94%D7%97%D7%9C%D7%9C-%D7%95%D7%9B%D7%A4%D7%99%D7%9C%D7%95-%D7%AA%D7%A6%D7%A4%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%9E%D7%99%D7%A6%D7%91-%D7%9E%D7%95%D7%9C%D7%98%D7%99%D7%9E%D7%93%D7%99%D7%94-%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%90%D7%95%D7%9F-%D7%94%D7%A8%D7%A6%D7%9C%D7%99%D7%94
[5] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Space%20and%20its%20Double%20-Observations%20%28details%20-3%29%D7%94%D7%97%D7%9C%D7%9C%20%D7%95%D7%9B%D7%A4%D7%99%D7%9C%D7%95%20-%20%D7%AA%D7%A6%D7%A4%D7%99%D7%95%D7%AA%2C%20%D7%9E%D7%99%D7%A6%D7%91%20%D7%9E%D7%95%D7%9C%D7%98%D7%99%D7%9E%D7%93%D7%99%D7%94%2C%20%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%90%D7%95%D7%9F%20%D7%94%D7%A8%D7%A6%D7%9C%D7%99%D7%94%20%D7%9C%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%95%D7%AA%20%D7%A2%D7%9B%D7%A9%D7%95%D7%95%D7%99%D7%AA%202020-2021_resiz2.jpg
[6] http://www.art.huji.ac.il/%D7%90%D7%9E%D7%9F-%D7%90%D7%95%D7%A8%D7%97
[7] http://tohumagazine.server288.com/he/file/space-never-less-doubled-daddy-dear-come-luna-park-1999jpg
[8] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Space%20is%20never%20less%20than%20doubled-%20Daddy%20dear%20come%20to%20the%20Luna-Park%201999.jpg
[9] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%9E%D7%A4%D7%95%D7%AA-%D7%9E%D7%A0%D7%98%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%90%D7%95%D7%9C%D7%9E%D7%95%D7%AA-%D7%99%D7%99%D7%A6%D7%95%D7%A8-%D7%9E%D7%A8%D7%90%D7%94-%D7%9B%D7%9C%D7%9C%D7%99jpg
[10] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%9E%D7%A4%D7%95%D7%AA%20%D7%9E%D7%A0%D7%98%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%AA%20-%20%D7%90%D7%95%D7%9C%D7%9E%D7%95%D7%AA%20%D7%99%D7%99%D7%A6%D7%95%D7%A8%20%D7%9E%D7%A8%D7%90%D7%94%20%D7%9B%D7%9C%D7%9C%D7%99.jpg

[11] http://tohumagazine.server288.com/he/file/2-mental-maps-production-halls-mishkan-museum-art-ein-harod-1993-jpg
[12] https://tohumagazine.com/sites/default/files/2.%20Mental%20Maps%20-Production%20Halls%2C%20Mishkan%20Museum%20of%20Art%2C%20Ein%20Harod%201993%20.jpg
[13] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%9E%D7%A4%D7%95%D7%AA-%D7%9E%D7%A0%D7%98%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%96%D7%9B%D7%A8%D7%95%D7%9F-%D7%91%D7%9C%D7%AA%D7%99-%D7%A8%D7%A6%D7%95%D7%A0%D7%99-%D7%93%D7%95%D7%A7%D7%95%D7%9E%D7%A0%D7%98%D7%94-10-1997-2jpg
[14] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%9E%D7%A4%D7%95%D7%AA%20%D7%9E%D7%A0%D7%98%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%AA%20-%20%D7%96%D7%9B%D7%A8%D7%95%D7%9F%20%D7%91%D7%9C%D7%AA%D7%99%20%20%D7%A8%D7%A6%D7%95%D7%A0%D7%99%2C%20%D7%93%D7%95%D7%A7%D7%95%D7%9E%D7%A0%D7%98%D7%94%2010%201997%202.jpg
[15] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%90%D7%A1%D7%A4%D7%9C%D7%95%D7%A1-%D7%9E%D7%A4%D7%94-%D7%97%D7%AA%D7%95%D7%9E%D7%94-%D7%93%D7%95%D7%A7%D7%95%D7%9E%D7%A0%D7%98%D7%94-10-1997resize1jpg
[16] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%90%D7%A1%D7%A4%D7%9C%D7%95%D7%A1%20-%20%D7%9E%D7%A4%D7%94%20%D7%97%D7%AA%D7%95%D7%9E%D7%94%2C%20%D7%93%D7%95%D7%A7%D7%95%D7%9E%D7%A0%D7%98%D7%94%2010%201997_resize1.jpg
[17] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%90%D7%A7%D7%95%D7%9C%D7%9C%D7%99%D7%94jpg
[18] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%90%D7%A7%D7%95%D7%9C%D7%9C%D7%99%D7%94.jpg
[19] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%90%D7%A7%D7%95%D7%9C%D7%9C%D7%99%D7%94-%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%90%D7%95%D7%9F-%D7%94%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%93%D7%A8%D7%99%D7%A6%D7%99%D7%90%D7%A0%D7%95%D7%9D-%D7%A7%D7%90%D7%A1%D7%9C-%D7%92%D7%A8%D7%9E%D7%A0%D7%99%D7%94-2000-resizeresizejpg
[20] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%90%D7%A7%D7%95%D7%9C%D7%9C%D7%99%D7%94%2C%20%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%90%D7%95%D7%9F%20%D7%94%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%93%D7%A8%D7%99%D7%A6%D7%99%D7%90%D7%A0%D7%95%D7%9D%2C%20%D7%A7%D7%90%D7%A1%D7%9C%2C%20%D7%92%D7%A8%D7%9E%D7%A0%D7%99%D7%94%202000%20_resize_resize.jpg
[21] http://tohumagazine.server288.com/he/file/abandoment-tmp-est-%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%90%D7%95%D7%9F-%D7%A8%D7%A7%D7%9C%D7%99%D7%A0%D7%92%D7%94%D7%90%D7%95%D7%96%D7%9F-2019-resizeresize2jpg
[22] https://tohumagazine.com/sites/default/files/a.ban_.do_.ment%20-%20Tmp-Est%20%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%90%D7%95%D7%9F%20%D7%A8%D7%A7%D7%9C%D7%99%D7%A0%D7%92%D7%94%D7%90%D7%95%D7%96%D7%9F%202019%20_resize_resize2.jpg
[23] http://tohumagazine.server288.com/he/file/2-eroded-lanscapes-2019-recklinghausen-museumresizejpg
[24] https://tohumagazine.com/sites/default/files/2.%20Eroded%20Lanscapes%202019%20Recklinghausen%20Museum_resize.jpg